

ดุลยภาพในตลาดสินค้า และ ตลาดเงิน

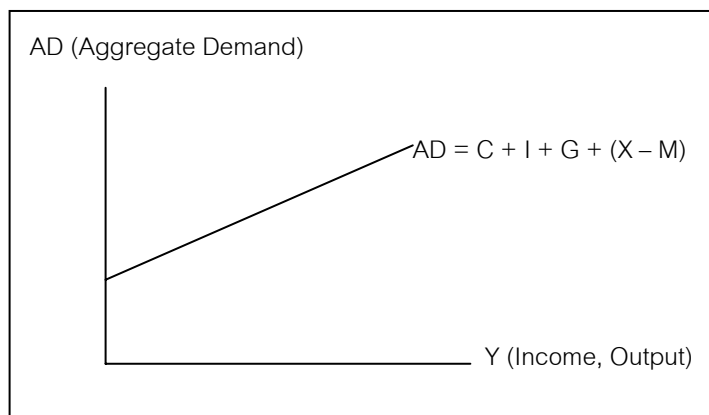
ดุลยภาพในตลาดสินค้า (GOOD MARKET EQUILIBRIUM)

ตลาดสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ มีการซื้อขายสินค้า เป็นความต้องการสินค้าและบริการของคนทั้งประเทศ และ ความสามารถในการผลิตสินค้าออกมาขายโดยคนทั้งประเทศ ซึ่งในที่นี้ คือ ด้านอุปสงค์และอุปทานรวมของสินค้าทั้งประเทศนั่นเอง ซึ่งย่อมถูกกำหนดโดยปัจจัยต่างๆ ดังจะกล่าวต่อไป

ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับอุปสงค์รวม

อุปสงค์รวม(aggregate demand) เป็นค่าใช้จ่ายรวมในตลาดทั้งประเทศ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายของครัวเรือน(C) ค่าใช้จ่ายของธุรกิจ(I) ค่าใช้จ่ายของรัฐบาล และ ค่าใช้จ่ายสุทธิจากต่างประเทศ ($X - M$ คือ ค่าใช้จ่ายของคนต่างประเทศที่จ่ายซื้อสินค้าจากประเทศไทย หักด้วย ค่าใช้จ่ายของคนไทยที่ซื้อสินค้าต่างประเทศ)

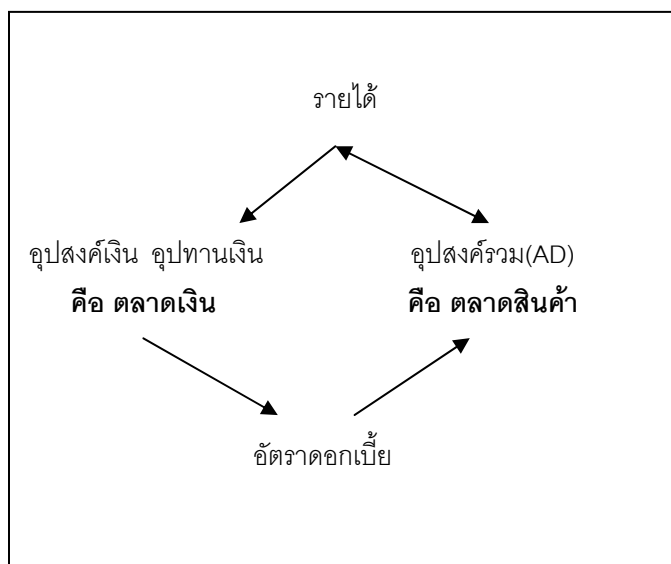
ฉะนั้น ปัจจัยใดก็ตามที่มีอิทธิพลต่อ C I G X M ย่อมมีผลต่ออุปสงค์รวม เช่น รายได้ อัตราดอกเบี้ย และ ปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อรายได้ และ อัตราดอกเบี้ย อีกต่อหนึ่ง ก็มีอิทธิพลต่ออุปสงค์รวม เช่น นโยบายการเงินมีผลต่ออัตราดอกเบี้ย(i) เพราะปริมาณเงินมากน้อยทำให้อัตราดอกเบี้ย(i)เปลี่ยนแปลง นโยบายการคลังมีผลต่อค่าใช้จ่ายของรัฐบาล(G) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนแต่มีอิทธิพลต่ออุปสงค์รวม

ภาพที่ 1 อุปสงค์รวม คือ ค่าใช้จ่ายรวมทั้งประเทศ [$AD = C + I + G + (X - M)$] ถูกกำหนดโดยรายได้ (ซึ่งก็คือมูลค่าผลผลิตทั้งประเทศ)

AD จะมีค่ามากน้อยเพียงใด ถูกกำหนดโดย $C + I + G + (X - M)$ และ ตัวแปรทั้ง 5 ตัวนี้จะมากน้อยอย่างไรก็ถูกกำหนดโดยรายได้ (ซึ่งก็คือ มูลค่าของผลผลิตทั้งประเทศ) ขอให้ดูภาพที่ 1

นอกจากรายได้เป็นตัวกำหนด C I G X และ M แล้ว ยังมีปัจจัยเบื้องหลังที่กำหนด C I G X และ M อีก คือ อัตราดอกเบี้ย(i) และ เบื้องหลังที่กำหนดอัตราดอกเบี้ย(i) คือ ปริมาณเงินที่มีในมือประชาชน(money supply) ทำให้ต้องศึกษาถึงความเกี่ยวข้องดังกล่าวต่อไป ขอให้ดูภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆที่กำหนดอุปสงค์รวม

ตามภาพที่ 2 จะเห็นความสัมพันธ์กันและกันของตัวแปรต่างๆ ดังนี้

อุปสงค์เงินและอุปทานเงินร่วมกันกำหนดอัตราดอกเบี้ย เช่น อุปทานเงินมากขึ้น โดยอุปสงค์เงินยังไม่เปลี่ยนแปลง อัตราดอกเบี้ยก็ต่ำลง เพราะมีเงินให้กู้มากขึ้น ความต้องการกู้เงินไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ให้กู้ก็ต้องลดอัตราดอกเบี้ยลง ดอกเบี้ยก็คือค่าเช่าเงินนั่นเอง ตรงข้ามถ้าอุปทานเงินน้อยลง โดยอุปสงค์เงินยังไม่เปลี่ยนแปลง อัตราดอกเบี้ยก็สูงขึ้น เพราะเงินให้กู้มีไม่พอความต้องการ ผู้ให้กู้ก็มีอำนาจต่อรองมากกว่าผู้กู้ จึงขึ้นอัตราดอกเบี้ย ส่วนในการเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ก็เช่นเดียวกัน สมมุติว่าประชาชนต้องการเงินเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณเงินที่มี คือ อุปทานเงินไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ให้กู้ก็จะขึ้นอัตราดอกเบี้ย และ ตรงข้ามถ้าประชาชนลดต้องการเงินลง แต่ปริมาณเงินที่มี คือ อุปทานเงินไม่เปลี่ยนแปลง ผู้ให้กู้ก็จะลดอัตราดอกเบี้ย

อัตราดอกเบี้ยกำหนดการลงทุน ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูง ผู้ลงทุนจะลงทุนน้อย เนื่องจากค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับดอกเบี้ยสูง ได้รายได้จากการขายผลผลิต ก็ต้องนำไปจ่ายเป็นค่าดอกเบี้ยมาก จึง

ขาดแรงจูงใจให้ลงทุนมากๆ ในทางตรงข้าม ถ้าอัตราดอกเบี้ยต่ำก็จะเกิดแรงจูงใจให้ลงทุนมากด้วย เหตุผลเดียวกัน การลงทุนเป็นส่วนหนึ่งของอุปสงค์รวม

ไม่ใช่เงินออมไม่พอลงทุน

มีคำพูดที่ไม่ถูกต้องกล่าวอยู่เสมอว่า ประเทศไทยมีเงินออมไม่พอลงทุน จึงต้องส่งเสริมให้คนต่างชาติเข้ามาลงทุน แท้จริงแล้ว ประเทศไทยปล่อยให้มีการลงทุนมากกว่าเงินออม ไม่ใช่เงินออมไม่พอลงทุน เหมือนกับคนที่มียาได้สูงมาก แต่เขาใช้จ่ายเงินเกินตัว แล้วกล่าวว่า รายได้น้อยไม่พอค่าใช้จ่าย แทนที่จะกล่าวว่า ใช้จ่ายมากเกินไป

ประเทศไทยมีเงินออมมากแนวหน้าประเทศหนึ่ง เงินออมประมาณ 30% ของรายได้ แต่ผู้มีอำนาจบริหารไม่เคยคิดพึ่งตนเอง คิดแต่จะให้คนต่างชาติมาลงทุนเพื่อให้เศรษฐกิจเจริญขึ้น ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ที่ชาวต่างประเทศมาลงทุน จะถูกส่งกลับประเทศของเขาด้วยวิธีการต่างๆ

ฉะนั้นควร กล่าวว่า ประเทศไทยมีการลงทุนเกินการออม ไม่ใช่การออมไม่พอการลงทุน

อุปสงค์รวมกำหนดรายได้ เนื่องจากอุปสงค์รวมก็คือ ค่าใช้จ่ายรวม ซึ่งเท่ากับ $C + I + G + X - M$ เมื่อคิดทั้งสังคมรวมกัน มีคนจ่ายก็มีคนได้รับเป็นรายได้ จ่ายเท่าไรรวมกัน ก็เป็นรายได้รวมกันเท่านั้น แม้ว่าคนแต่ละคนจะจ่ายไม่เท่ากับที่รับมาเป็นรายได้

ขณะเดียวกันรายได้ก็กำหนดค่าใช้จ่าย $C + I + G + X$ และ M (ถ้าอธิบายเบื้องต้นง่าย ๆ ก็กล่าวว่า รายได้กำหนด C ส่วน $I + G + X$ และ M เป็นการใช้จ่ายโดยอัตโนมัติ ไม่มีตัวแปรใดเป็นเหตุ) เช่น เมื่อมีรายได้มากขึ้น ก็มีการใช้จ่ายบริโภค (C) มากขึ้น และ ลงทุน(I)มากขึ้น รายได้จึงเป็นตัวกำหนดอุปสงค์รวม ซึ่งเท่ากับ $C + I + G + X - M$

รายได้กำหนดค่าใช้จ่ายและอุปสงค์ต่อเงิน

นอกจากรายได้กำหนดค่าใช้จ่ายแล้ว รายได้ก็เป็นตัวกำหนดอุปสงค์เงินด้วย คือเมื่อผลิตสินค้าและบริการ ก็ตีค่าเป็นมูลค่าของสินค้าและบริการ ซึ่งจะเป็นรายได้ที่ควรได้เมื่อผู้ผลิตขายสินค้าและบริการ นั้น ในระบบเศรษฐกิจที่มีการค้าขายแลกเปลี่ยน เมื่อประชาชนผลิตสินค้าออกมา แรงงานทำงานเพื่อได้ค่าแรง ถ้าไม่มีเงินมาเป็นสื่อกลางการแลกเปลี่ยน เศรษฐกิจก็ต้องหยุดชะงัก เพราะผู้ซื้อไม่มีเงินซื้อสินค้าจากผู้ผลิต สินค้าก็ไม่ได้ขาย แรงงานก็ไม่ได้เงิน ระบบเศรษฐกิจจึงต้องการเงิน ยิ่งผลิตสินค้ามาก ก็ต้องการให้มีเงินในระบบมากเพื่อซื้อสินค้าและปัจจัยการผลิต แต่ปริมาณเงินที่ประชาชนต้องการทั้งระบบ เศรษฐกิจไม่ต้องการมากเท่ากับมูลค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตได้ เช่น อาจมีเงินในระบบเพียง 20% ของมูลค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตได้ก็พอ ถ้าเงินนั้นหมุนเวียนเปลี่ยนมือซื้อสินค้า 5 ครั้ง ($V = 5$) ก็มีเงินพอซื้อขายสินค้ากันได้หมดทั้งระบบเศรษฐกิจ

ดุลยภาพในตลาดสินค้า (GOOD MARKET EQUILIBRIUM)

นักเศรษฐศาสตร์แสดงดุลยภาพในตลาดสินค้าด้วยเส้น IS หรือกล่าวกลับกันว่า เส้น IS เป็นเส้นแสดงดุลยภาพในตลาดสินค้า คือ $I = S$ หมายความว่า **เงินออม(S)** ของทุกคนในประเทศรวมกัน กลายเป็น**เงินลงทุน (I)**ของทุกคนในประเทศรวมกันทั้งหมดพอดี ไม่มากไม่น้อยกว่ากัน แม้ว่าประชาชนแต่ละคนไม่เอาเงินออมของตนลงทุนเองทั้งหมด ก็อาจนำไปฝากธนาคาร ธนาคารเป็นสื่อกลางให้ผู้ลงทุนกู้ไปลงทุน จนกระทั่งเงินออมทั้งประเทศรวมกัน เท่ากับ เงินลงทุนทั้งประเทศรวมกัน สภาพเช่นนี้เรียกว่าดุลยภาพ ถ้า $I < S$ หรือ $S < I$ ก็ไม่เป็นสภาวะดุลยภาพ

การแสดงฟังก์ชันของ IS มีจุดสำคัญอยู่ที่ การลงทุนเป็นฟังก์ชันของอัตราดอกเบี้ย คือ

$$I = I^* - bi \quad b > 0 \quad (1)$$

ซึ่ง

I คือ ปริมาณเงินลงทุนรวม

I^* คือ ปริมาณเงินลงทุนโดยอัตโนมัติ ซึ่งไม่มีปัจจัยกำหนด

i คือ อัตราดอกเบี้ย

เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย สมการนี้กำหนดให้ $b > 0$ และ ใส่เครื่องหมายลบเอาไว้หน้า b

จากคำจำกัดความของ อุปสงค์รวม

$$AD = C + I + G + NX \quad (2)$$

ซึ่ง NX คือ $X - M$ เป็นค่าใช้จ่ายสุทธิจากการค้าต่างประเทศ

และ

$$C = C^* + cY_D \quad (3)$$

ซึ่ง

C คือ ค่าใช้จ่ายบริโภค

C^* คือ ค่าใช้จ่ายบริโภคส่วนที่ไม่ขึ้นกับรายได้

Y_D คือ รายได้หลังเสียภาษี

$$Y_D = Y + TR - TA \quad (4)$$

ซึ่ง

Y คือ รายได้ของประชาชนก่อนเสียภาษี

TR คือ เงินที่รัฐบาลจ่ายช่วยเหลือประชาชน (transfer from the government)

TA คือ เงินที่รัฐบาลเก็บภาษีจากประชาชน (tax)

และ เงินที่รัฐบาลเก็บภาษีจะได้มากน้อยขึ้นอยู่กับ รายได้ คือ

$$TA = tY \quad (5)$$

ซึ่ง

t คือ อัตราภาษี

แทนค่าจากสมการ(5) ถอยขึ้นไปถึงสมการ(3) ได้

$$C = C^* + cTR + c(1 - t)Y \quad (6)$$

สำหรับ TR G และ NX ขอให้ถือว่าเป็นตัวแปรภายนอก (exogenous variable) ไม่ถูกกำหนดโดยตัวแปรอื่นใด จึงให้

$$TR = TR^* \quad G = G^* \quad \text{และ} \quad NX = NX^* \quad (7)$$

นำค่า C จากสมการ(6) ค่า I จากสมการ(1) และ TR G NX จากสมการ(7) แทนลงในสมการ(2) จะได้

$$AD = C^* + cTR^* + I^* + G^* + NX^* + c(1 - t)Y - bi \quad (8)$$

เพื่อความสะดวก ตัวแปรที่มีเครื่องหมาย* เป็นตัวแปรภายนอก มิได้ถูกกำหนดค่าโดยตัวแปรในระบบ ขอแทนค่าด้วย A^* สมการ(8) จึงเป็น

$$AD = A^* + c(1 - t)Y - bi \quad (9)$$

เมื่อเกิดดุลยภาพในตลาดสินค้า รายได้(มูลค่าที่ควรจะเป็นของสินค้าที่ผลิตได้) จะเท่ากับค่าใช้จ่ายที่วางแผนไว้ ดังนั้น

$$Y = AD \quad (10)$$

นำค่า AD จาก (10) แทนใน (9) จะได้

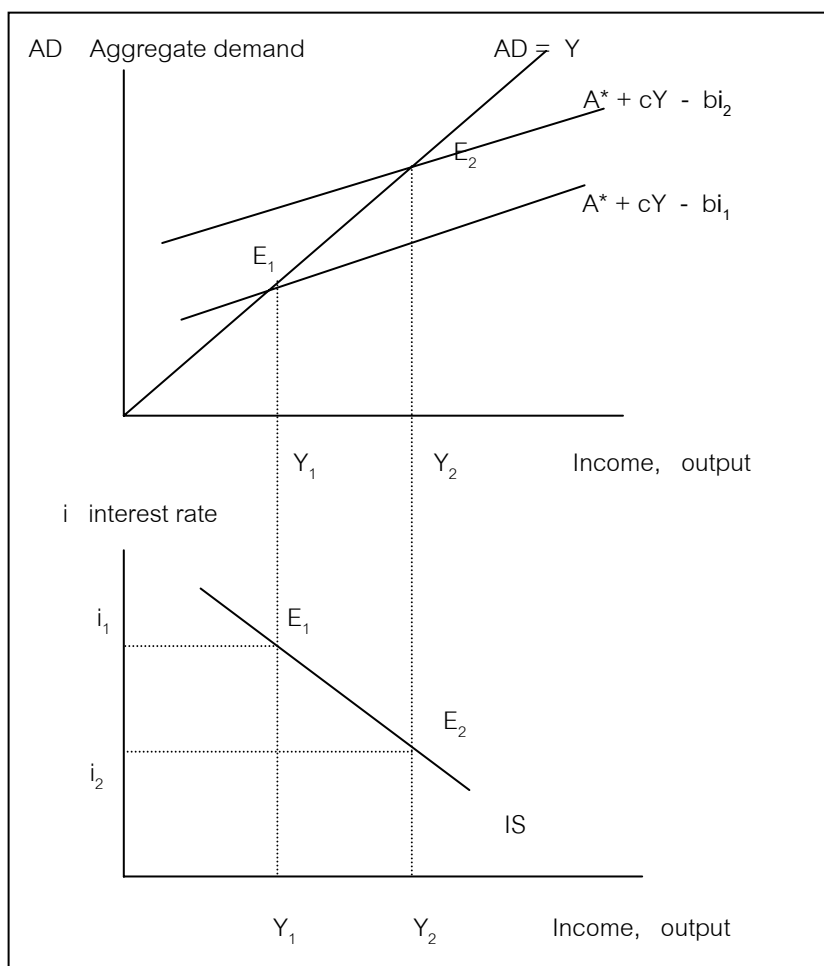
$$Y = A^* + c(1-t)Y - bi \quad (11)$$

จัดเทอมสมการ(11)ใหม่ จะได้

$$Y = A^*/[1-c(1-t)] - \{b/[1-c(1-t)]\}i \quad (12)$$

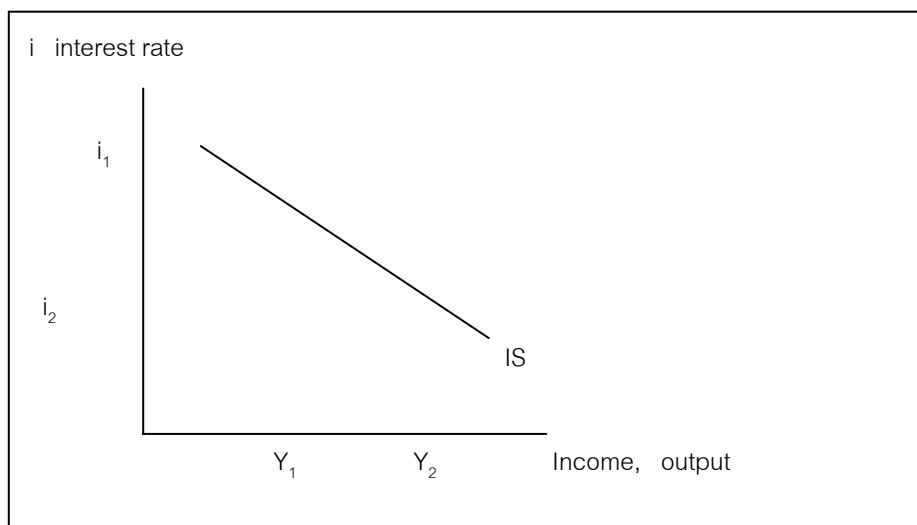
เทอม $\{b/[1-c(1-t)]\}$ ซึ่งเป็นสัมประสิทธิ์หน้า i มีค่าเป็น + และมีเครื่องหมาย - คูณอยู่ข้างหน้า จึงกลายเป็นลบ ฉะนั้น Y กับ i จึงเปลี่ยนแปลงตรงข้ามกัน ถ้านำมาเขียนเป็นเส้นแสดงความสัมพันธ์กัน จะมีความชันเป็นลบ

หากนำสมการ(9) และ (12) มาเขียนเป็นกราฟ จะได้ดังภาพที่ 3 ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ เส้นอุปสงค์รวมตามสมการ(9) มีอยู่ 2 เส้น เส้นล่างเขียนขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยเท่ากับ i_1 เส้นบน

ภาพที่ 3 การเกิดของเส้น IS มีอัตราดอกเบี้ยเป็นตัวกำหนดดุลยภาพที่ AD เท่ากับ Y เขียนขึ้นเมื่ออัตราดอกเบี้ยเท่ากับ i_2 เส้นอุปสงค์รวมตัดเส้น 45 องศา ที่ E_1 และ E_2 ตรงเส้น 45 องศา เป็นดุลยภาพ ที่ อุปสงค์รวมเท่ากับรายได้ ($AD = Y$) ฉะนั้นอัตราดอกเบี้ย i_1 และ i_2 จึงเป็นอัตราดอกเบี้ยที่ดุลยภาพในตลาดสินค้า ($AD = Y$) อัตราดอกเบี้ยจึงเข้าไปรวมกับสภาพดุลยภาพในตลาดสินค้า เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง อัตราดอกเบี้ย (i) กับ รายได้ (Y) เส้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง อัตราดอกเบี้ย (i) กับ รายได้ (Y) เรียกว่าเส้น IS IS เป็นค่าที่ซ่อนเบื้องหลังที่ $I = S$ คือ เงินลงทุนเท่ากับเงินออม เป็นดุลยภาพในตลาดสินค้า ซึ่งมีได้แสดงไว้ ที่อธิบายมาเป็นการแสดงดุลยภาพในลักษณะ $AD = Y$

ขอนำเส้น IS มาแสดงเฉพาะในภาพที่ 4 เพื่อความสะดวกในการนำไปวิเคราะห์

ภาพที่ 4 เส้น IS เป็นเส้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยกับรายได้ เมื่อได้ดุลยภาพในตลาดสินค้า

ข้อที่น่าสังเกต คือ การแสดงดุลยภาพ แสดงเป็นเส้น ไม่เป็นจุด ซึ่งเป็นสภาพที่เกิดจากการร่วมกันของตัวแปร 3 ตัว คือ AD Y และ i ถ้าดุลยภาพเกิดจากการร่วมกันของตัวแปร 2 ตัว ดุลยภาพก็แสดงเป็นจุด เช่น อุปสงค์สินค้า ตัด กับอุปทานสินค้า ได้เป็นจุดดุลยภาพของราคา (P) และ จำนวนสินค้าที่ซื้อขาย (Q) ดุลยภาพเกิดจากการร่วมกันของตัวแปร 2 ตัว P และ Q

ดุลยภาพในตลาดเงิน(MONEY MARKET EQUILIBRIUM)

เงินจะเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และ เป็นปัจจัยหารายได้ของบุคคลจากดอกเบี้ย และ เงินก็มีตลาดของตนเอง เช่นเดียวกับตลาดสินค้า นักเศรษฐศาสตร์แสดงดุลยภาพในตลาดเงินด้วย เส้น LM ดุลยภาพในตลาดเกิดจากอุปสงค์เท่ากับอุปทาน จะขอกล่าวถึงอุปสงค์ และ อุปทานในตลาดเงินดังนี้

อุปสงค์ต่อเงิน (Demand for Money)

ถ้าจะถามว่าประชาชนในประเทศต้องการเงินไว้ทำไม? คำตอบก็คือ 1. ต้องการเงินไว้ซื้อสินค้า เพราะเงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และ 2. ต้องการเงินไว้ทำให้เกิดรายได้แก่ตน เพราะให้กู้เงินก็ได้ดอกเบี้ย

ดอกเบี้ยเป็นรายได้ของอะไร?

เราเรียนและเชื่อกันต่อๆมาว่า ดอกเบี้ยเป็นรายได้ โดยถือว่า ค่าจ้าง ค่าเช่า ดอกเบี้ย และ กำไร เป็นรายได้ 4 อย่าง รวมกันเป็นรายได้ประชาชาติ

และ บอกว่า ดอกเบี้ยเป็นค่าตอบแทนของทุน..... ในเมื่อทุนคือ เครื่องมือเครื่อง ทุนแรง หรือ เป็นเงินทุน.....

ที่ถูก ดอกเบี้ยควรเป็น ค่าตอบแทนของ เงินทุน ส่วน เครื่องมือการผลิต แม้จะ เรียกว่าทุน ก็ควรได้ค่าตอบแทนเป็น กำไร

ถ้าจะถามว่าประชาชนในประเทศต้องการเงินเท่าใด? ก็ต้องตอบว่า “ต้องการมากมายไม่สิ้นสุด ใครๆก็ต้องการเงิน และ ไม่มีใครบอกว่า พอแล้ว ไม่เอาเงินอีกแล้ว”

ถ้าจะถามว่าประชาชนในประเทศจะได้ถือเงินสักเท่าไร ก็ตอบว่า “ถ้ารายได้มาก ก็มีทางที่จะได้ถือเงินมาก ถ้ารายได้น้อย ก็มีทางที่จะได้ถือเงินน้อย”

ถ้าถามต่อไปอีกว่า แม้ว่ามียาได้มาก ได้ครอบครองเงินมาก จะเก็บเงินไว้กับตัวทั้งหมดหรือไม่? คำตอบก็คือ “การเก็บเงินไว้กับตัว ก็เพื่อใช้จ่ายซื้อสินค้า แต่ก็เสียโอกาสที่ได้เงินเพิ่ม เพราะถ้านำเงินไปฝากธนาคาร หรือ ซื้อพันธบัตร ก็จะได้ดอกเบี้ย เงินออกเงยขึ้นมาได้อีก ยิ่งดอกเบี้ยสูง ก็ควรถือเงินไว้กับตัวให้น้อย เพื่อให้ได้ดอกเบี้ยมาก”

จากคำถามคำตอบโดยลำดับนี้ สรุปว่า ประชาชนทั้งประเทศรวมกัน จะถือเงินไว้กับตัวได้มากน้อยเพียงไร **ขึ้นอยู่กับรายได้** (ความสามารถที่จะมีเงินถือ) และ **ขึ้นกับอัตราดอกเบี้ย** (ที่จูงใจเพื่อหวังให้เงินของตนเพิ่มขึ้น)

ฉะนั้นเมื่อนำมาเขียนเป็นฟังก์ชันอุปสงค์ ก็เป็นดังนี้

อุปสงค์ที่จะถือเงินไว้กับตัว ขึ้นอยู่กับ รายได้ และ อัตราดอกเบี้ย

$$L = kY - hi \quad k, h > 0 \quad (13)$$

ซึ่ง

L : ปริมาณเงินที่ประชาชนทั้งประเทศต้องการถือไว้กับตัว ให้พอกับการจ่ายซื้อสินค้า (demand for real balances) คือ อุปสงค์ต่อเงิน

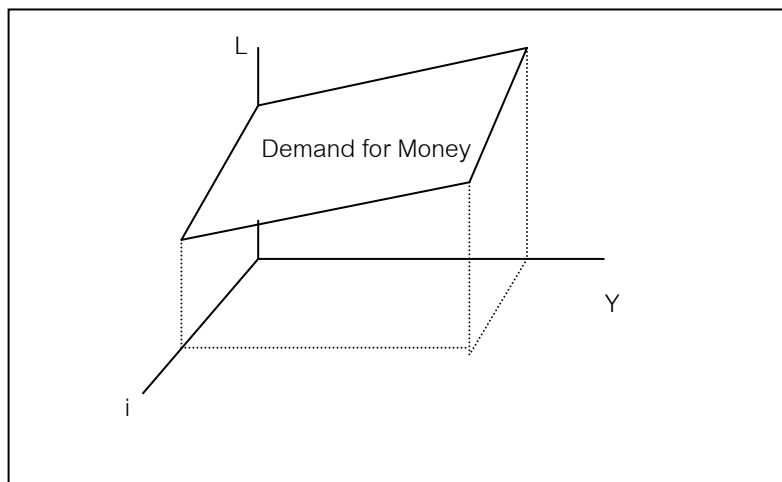
Y : รายได้ประชาชาติ

i : อัตราดอกเบี้ย

k, h : สัมประสิทธิ์

จากสมการ (13) รายได้ประชาชาติ สัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับ ปริมาณเงินที่ประชาชนต้องการถือ ส่วนอัตราดอกเบี้ย สัมพันธ์ในทิศทางตรงข้ามกับปริมาณเงินที่ประชาชนต้องการถือ

ถ้าดูภาพที่ 5 จะเข้าใจง่ายขึ้น มีเหตุ คือ ตัวแปรอิสระ 2 ตัว Y กับ i มีผล คือตัวแปรตาม 1 ตัว คือ L แสดงความสัมพันธ์เป็นแผ่น 3 มิติ มองในทิศทาง YL เห็นเฉียงขึ้น คือ สัมพันธ์กันในทางบวก มองในทิศทาง iL เห็นเฉียงลง คือ สัมพันธ์กันในทางลบ

ภาพที่ 5 ปริมาณเงินที่ประชาชนทั้งประเทศต้องการถือไว้กับตัว ให้พอกับการจ่ายซื้อสินค้า (อุปสงค์ต่อเงิน L) ขึ้นอยู่กับ รายได้ประชาชาติ (Y) ในทิศทางเดียวกัน และ ขึ้นอยู่กับ อัตราดอกเบี้ย (i) ในทิศทางตรงข้าม อุปสงค์ต่อเงินมีลักษณะเป็นแผ่น 3 มิติ (plane)

อุปทานเงิน (Supply of Money)

อุปทานเงิน คือ ปริมาณเงินที่มีให้ประชาชนถือในมือ ซึ่งเป็นการกำหนดจากรัฐบาล โดยให้ธนาคารกลาง(ธนาคารแห่งประเทศไทย) และ ธนาคารพาณิชย์ เป็นผู้ปฏิบัติ

เงินที่มีให้ประชาชนถือในมือ ประเภทที่หยิบจ่ายได้ทันทีจากตัว ได้แก่

1. ธนบัตร และ เหรียญเงินย้อย (currency : coins and notes)
2. เช็ค ที่เขียนจำนวนเงินออกมาใช้จ่าย (demand deposits)

ประเภทที่อยู่ห่างตัว แต่ก็นำออกใช้จ่ายได้ไม่ช้านัก ได้แก่

3. เงินฝากออมทรัพย์ (saving deposit)
4. เงินฝากประจำ (time deposit)

ประเภทที่นำออกใช้จ่ายยาก เพราะมีข้อตกลงกัน ได้แก่

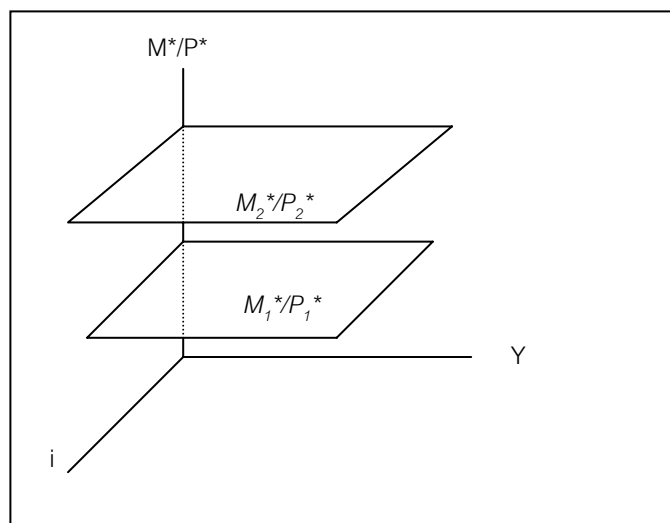
5. เอกสารการเงิน(บางคนเรียกตราสาร)ที่มีกำหนดเวลาใช้เงินคืน เช่น ตั๋วสัญญาใช้เงิน (promissory note) เอกสารการเงินที่ผู้ออกรับซื้อคืนด้วยเงื่อนไขต่างๆ

ข้อ 1. + ข้อ 2. เรียกว่า M_1

ข้อ 1. + ข้อ 2. + ข้อ 3. + ข้อ 4. เรียกว่า M_2

ข้อ 1. + ข้อ 2. + ข้อ 3. + ข้อ 4. + ข้อ 5. เรียกว่า M_3

ตามที่นักเศรษฐศาสตร์เชื่อกัน ถือว่า อุปทานเงินไม่ขึ้นกับปัจจัยรายได้ประชาชาติ ไม่ขึ้นกับอัตราดอกเบี้ย แต่ขึ้นกับนโยบายรัฐบาล ซึ่งคาดเดาได้ยาก เป็นปัจจัยนอกระบบ ฉะนั้นจึงให้อุปทานเงินเป็นตัวแปรที่ถูกกำหนดจากปัจจัยนอกระบบ

ภาพที่ 6 อุปทานเงิน ไม่ขึ้นกับรายได้ประชาชาติ ไม่ขึ้นกับอัตราดอกเบี้ย

อุปทานเงิน ถือเอาอำนาจซื้อเป็นเกณฑ์ด้วย จึงเอาระดับราคาหาร ซึ่งหมายถึงปริมาณเงินที่แท้จริง ในภาพที่ 6 แผ่นล่างเป็นอุปทานที่น้อยกว่าแผ่นบน ถ้าอุปทานมากขึ้น แผ่นอุปทานก็สูงขึ้น

สมการของอุปทานเงินเขียนได้ว่า

$$M = M^*/P^* \quad (14)$$

ดุลยภาพในตลาดเงิน (Money Market Equilibrium)

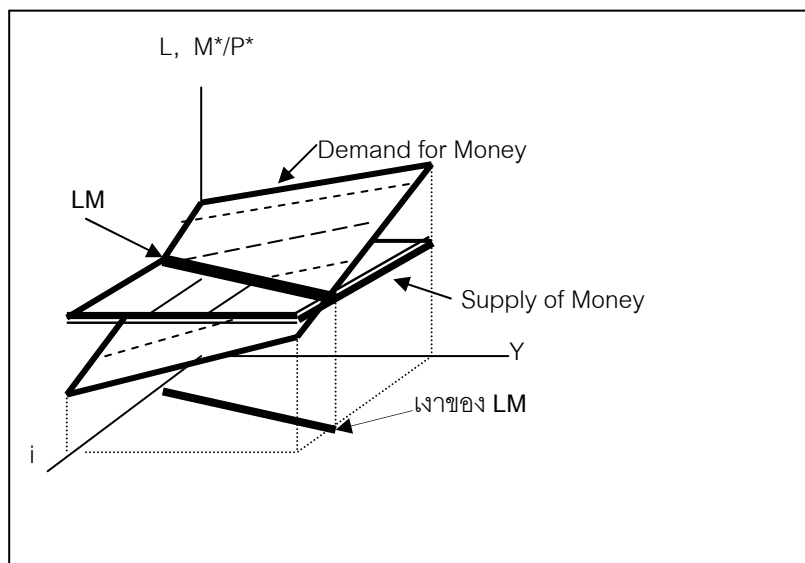
ดุลยภาพในตลาดเงินก็เหมือนดุลยภาพในตลาดอื่นๆ คือ ให้อุปสงค์ เท่ากับ อุปทาน ในเรื่องตลาดเงินนี้ อุปสงค์เป็นแผ่น 3 มิติ อุปทานก็เป็นแผ่น 3 มิติ เมื่อดุลยภาพ แผ่นทั้งสองก็ตัดกัน เกิดเป็นแนวเส้นตรง เรียกว่า เส้น LM หมายความว่า

$$L = M \quad (15)$$

ซึ่ง

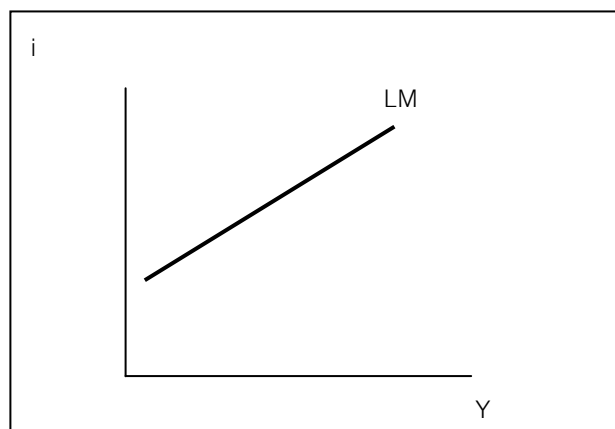
L คือ อุปสงค์ต่อเงิน

M คือ อุปทานเงิน

ภาพที่ 7 อุปสงค์ต่อเงิน ตัดกับ (เท่ากับ) อุปทานเงิน รอยตัด คือ เส้น LM เป็นดุลยภาพในตลาดเงิน

จากภาพที่ 7 เส้น LM เป็นรอยตัดของอุปสงค์ต่อเงิน กับ อุปทานเงิน ถ้าทำเงาทอดลงสู่พื้น จะได้เงาของ LM ขอให้สังเกตว่า เงาที่มีความชันเป็นบวก (positive slope) ระหว่าง Y กับ i ลักษณะของเส้น LM ตามภาพที่ 7 อาจเข้าใจยาก เพราะดูว่ากลับหัว จึงขอกลับทางเสียใหม่ โดยเส้น LM มีความชันเป็นบวกอย่างเดิม

ภาพที่ 8 เส้น LM แสดงดุลยภาพในตลาดเงิน ที่อุปสงค์ต่อเงิน เท่ากับ อุปทานเงิน

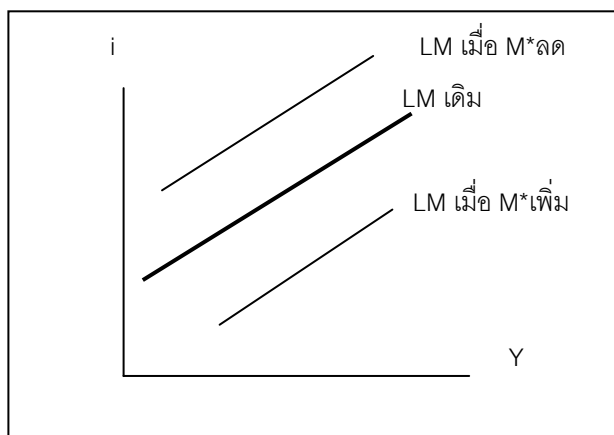
กล่าวอีกครั้งหนึ่งว่า LM เป็นเส้น แสดงดุลยภาพในตลาดเงิน ซึ่ง อุปสงค์ต่อเงิน เท่ากับอุปทานเงิน LM มีความชันเป็นบวก
ถ้าเขียนเป็นสมการจะได้ดังนี้

$$M^*/P^* = L = kY - hi \quad k, h > 0 \quad (16)$$

จากสมการ(16)จัดเทอมใหม่

$$hi = kY - M^*/P^* \\ i = (k/h)Y - [M^*/P^*]/h \quad (17)$$

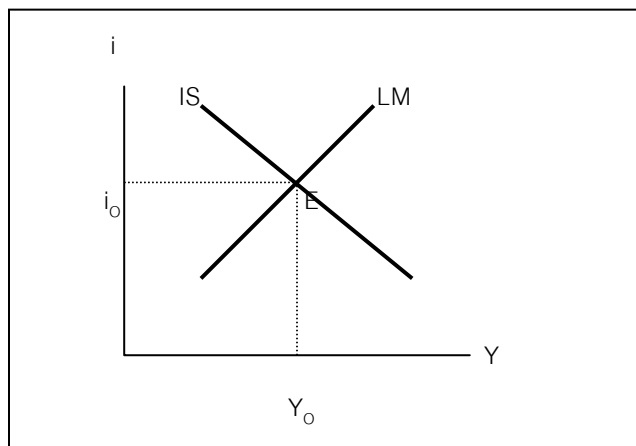
ซึ่งกำหนดให้ M^*/P^* เป็นค่าคงที่ คือ M^* คงที่ และ P^* ก็คงที่ M^*/P^* จึงเป็นจุดตัดแกนตั้ง i ขอให้พิจารณาสมการ(17) หาก M^* เพิ่มขึ้น ค่า i จะถูกลดลง เมื่อค่า i ลดลง จุดตัดแกนตั้ง i ก็ต่ำลง เส้น LM เลื่อนไปทางขวาทั้งเส้น ขอให้ดูภาพที่ 9 ประกอบ หาก M^* ลดลง ก็จะกลับกัน คือ เส้น LM เลื่อนไปทางซ้ายทั้งเส้น ความเข้าใจนี้จะเป็นประโยชน์ เมื่อศึกษาถึงนโยบายการเงินที่เพิ่มลดอุปทานเงิน M^*

ภาพที่ 9 เส้น LM เมื่ออุปทานเงิน M^* เพิ่ม และ ลด

ดุลยภาพพร้อมกันในตลาดสินค้า และ ตลาดเงิน (SIMULTANEOUS EQUILIBRIUM)

ในตลาดสินค้ามีดุลยภาพ เส้น IS แสดงดุลยภาพนี้ ในตลาดเงินก็มีดุลยภาพ เส้น LM ก็แสดงดุลยภาพนี้ ถ้าเกิดดุลยภาพพร้อมกันทั้งตลาดสินค้า และ ตลาดเงิน (ความผันผวนสูงสุด) ก็เป็นดุลยภาพพร้อม 2 ตลาด (simultaneous equilibrium) บางคนเรียกว่าดุลยภาพทั่วไป (general equilibrium) เส้น IS ก็ตัด กับ เส้น LM เกิดเป็นจุดดุลยภาพ เส้นกับเส้นตัดกัน ก็เกิดเป็นจุด ดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 เมื่อเกิดดุลยภาพทั้งตลาดสินค้า และ ตลาดเงิน เส้น IS และ LM ก็ตัดกัน
เป็นดุลยภาพพร้อมกันที่จุด E

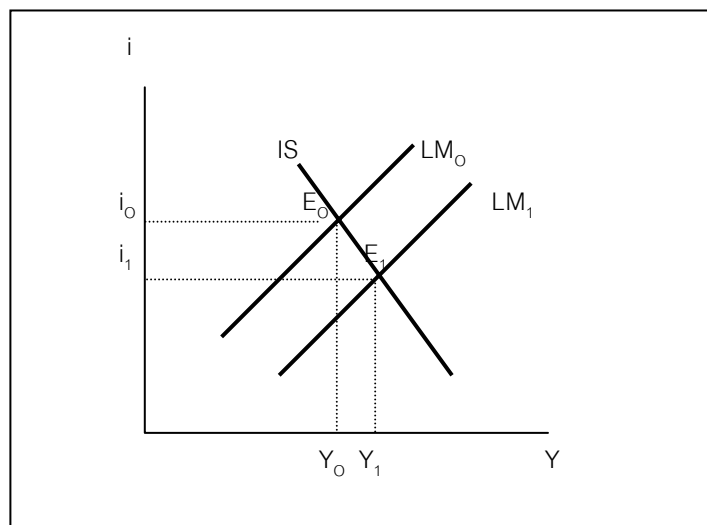
ตามภาพที่ 10 ดุลยภาพพร้อมกัน เกิดขึ้นที่ E อัตราดอกเบี้ยที่ทำให้เกิดดุลยภาพได้ 2 ตลาด คือ i_0 และ รายได้ประชาชาติที่ทำให้เกิดดุลยภาพได้ 2 ตลาด คือ Y_0

นโยบายการเงินกับผลที่เกิดขึ้นแก่เศรษฐกิจ

นโยบายการเงิน คือ นโยบายของรัฐบาลที่ต้องการ เพิ่ม หรือ ลด M^* เพื่อต้องการให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ เช่น ต้องการให้ราคาสินค้าไม่สูงขึ้นมาก อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้นหรือต่ำลง รายได้ประชาชาติที่เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (ไม่เป็นอย่างประเทศไทย ที่รายได้เพิ่มขึ้นมากผิดปกติ แล้วในที่สุดก็เกิดปัญหาวิกฤติ) การมีงานทำของประชาชน อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศสูงขึ้นหรือต่ำลง เป็นต้น

เมื่อเพิ่มปริมาณเงินให้ตกแก่ประชาชน คือ เพิ่ม M^* ขอให้ดูสมการ (17) ซึ่งเป็นสมการของเส้น LM ถ้า M^* มาก ค่า i จะน้อยลง โดยความชันไม่เปลี่ยน เพราะ (k/h) ไม่เปลี่ยน ฉะนั้นเส้น LM จะขยับไปทางขวา

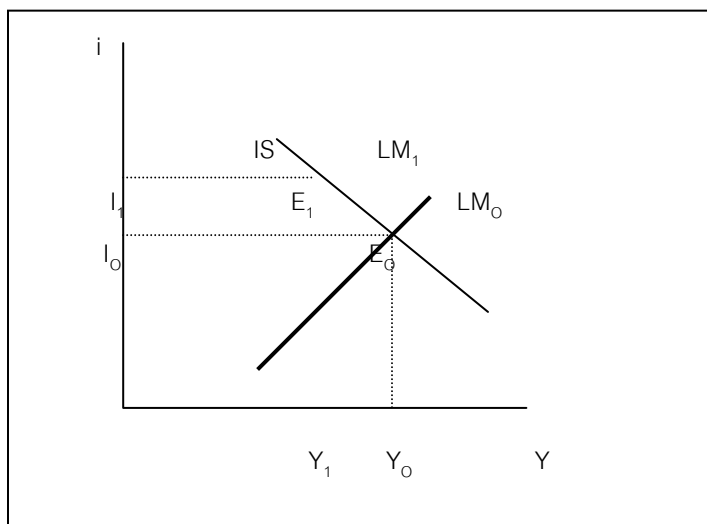
$$i = (k/h)Y - [M^*/P^*]/h \quad (17) \quad \text{ซ้ำ}$$

ภาพที่ 11 เมื่ออุปทานเงินมากขึ้น LM_0 เลื่อนไปทางขวา เป็น LM_1 ผลที่เกิดขึ้น คือ อัตราดอกเบี้ยลดลง รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น

ทำให้เกิดดุลยภาพใหม่ จากเดิม E_0 เป็น E_1 ทำให้อัตราดอกเบี้ย i_0 ลดลงเป็น i_1 และ รายได้ประชาชาติ Y_0 เพิ่มขึ้นเป็น Y_1 นี่เป็นการแสดงด้วยกราฟ ถ้าจะอธิบายเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ ก็คือ เมื่ออุปทานเงินเพิ่มขึ้น คือปริมาณเงินเพิ่มขึ้น โดยอุปสงค์ต่อเงินไม่เปลี่ยนแปลง การต่อรองในตลาดเงินทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลง เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง ในตลาดสินค้าก็มีการลงทุนเพิ่มขึ้น ผลผลิตจึงเพิ่มขึ้น ทำให้รายได้เพิ่มขึ้น แต่ปริมาณเงินเพิ่มที่ทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นนั้น ก็ต้องพิจารณาต่อไปอีก หากราคาสินค้าเพิ่มขึ้นมาก รายได้ที่เพิ่มขึ้นนั้นก็เพียงรายได้ที่เป็นตัวเงิน แต่รายได้ที่แท้จริง(คิดถึงค่าของเงิน หรือ อำนาจซื้อ)ก็อาจไม่เพิ่ม หรือ เพิ่มเล็กน้อย หรือ อาจลดลงอีก

หากอุปทานเงินลดลง คือปริมาณเงินลดลง โดยอุปสงค์ต่อเงินไม่เปลี่ยนแปลง การต่อรองในตลาดเงินทำให้อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น เมื่ออัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น ในตลาดสินค้าก็มีการลดการลงทุน ผลผลิตจึงลดลง ทำให้รายได้ลดลง ถ้าแสดงเป็นกราฟ เส้น LM จะขยับไปทางซ้าย ทำให้เกิด

ภาพที่ 12 เมื่ออุปทานเงินลดลง LM_0 เลื่อนไปทางซ้าย เป็น LM_1 ผลที่เกิดขึ้น คือ อัตราดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น รายได้ประชาชาติลดลง

ดูภาพใหม่ จากเดิม E_0 เป็น E_1 ทำให้อัตราดอกเบี้ย i_0 เพิ่มขึ้นเป็น i_1 และ รายได้ประชาชาติ Y_0 ลดลงเป็น Y_1 เหตุการณ์กลับตรงข้ามกับเพิ่มปริมาณเงิน

เมื่ออ่านถึงตอนนี้อันแล้ว ก็อย่าเพิ่งคิดว่า การเพิ่มปริมาณเงินในมือประชาชนเป็นวิธีการที่ดี เพราะทำให้อัตราดอกเบี้ยลดลง และ รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น ยังมีผลที่ไม่พึงปรารถนาอีก เช่นทำให้เกิดเงินเฟ้อ คือราคาสินค้าโดยทั่วไปสูงขึ้น ทำให้ค่าของเงินตกลงเมื่อแลกกับเงินต่างประเทศ ทำให้ประชาชนเสียเงินในการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เป็นต้น หากการเพิ่มอุปทานเงินทำโดยให้ระดับราคาสินค้าทั่วไปต่ำลง คือ P^* ลดลง M^*/P^* ก็จะเพิ่มมากขึ้น นั่นก็คือ อุปทานของเงินที่แท้จริงเพิ่มขึ้น แต่ก็ยากที่จะทำให้ระดับราคาลดลงได้สำเร็จ นอกจากทำได้ชั่วคราวระยะสั้นๆ เท่านั้น

วิธีปฏิบัติในการทำให้นโยบายการเงินเกิดผล

เพื่อให้นโยบายการเงินเกิดผลดังที่ต้องการ ธนาคารกลาง(ธนาคารแห่งประเทศไทย)จะมีวิธีการปฏิบัติทางอ้อม ดังนี้(<http://www.frbsf.org/system/fedsystem/monpol/affect.html>)

1. ซื้อขายหลักทรัพย์ของรัฐบาล (open market operation)
2. เปลี่ยนแปลงอัตราให้กู้แก่ธนาคารพาณิชย์ (discount rate policy)
3. เปลี่ยนแปลงอัตราหรือวิธีการเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ (reserve requirements)

ทั้ง 3 วิธีเป็นวิธีการควบคุมทางอ้อม โดยอาศัยธนาคารพาณิชย์เป็นสื่อกลางขยายหรือลดปริมาณเงิน เพิ่มหรือลดอัตราดอกเบี้ย

การขยายหลักทรัพย์ของรัฐบาล มีวิธีปฏิบัติคือ ถ้าต้องการให้มีปริมาณเงินมากขึ้น ก็ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีเงินมาก ธนาคารกลางจึงซื้อหลักทรัพย์ของรัฐบาลคืนจากธนาคารพาณิชย์ (ซึ่งธนาคารกลางขายให้ธนาคารพาณิชย์ไว้ก่อนแล้ว) ธนาคารพาณิชย์ก็มีเงินมากขึ้น เมื่อธนาคารพาณิชย์มีเงินมาก ก็ขยายการให้กู้ได้อีก และ โดยการทวีการเงิน ธนาคารก็ขยายการให้กู้ได้มากกว่าที่ได้เงินเพิ่มจากธนาคารกลาง ถ้าต้องการให้มีปริมาณเงินน้อยลง ก็ทำตรงข้าม

การเปลี่ยนแปลงอัตราให้กู้แก่ธนาคารพาณิชย์ คือ นานๆ ครั้งธนาคารพาณิชย์อาจขาดเงินสด ก็ขอกู้จากธนาคารกลาง ถ้าธนาคารกลางคิดดอกเบี้ยสูง ธนาคารพาณิชย์ก็ให้กู้ต่อด้วยอัตราดอกเบี้ยสูง ปริมาณเงินในมือประชาชนก็จะน้อย เพราะประชาชนจะลดการกู้ลง ส่วนธนาคารอื่นๆ ได้ทราบว่ามีสัญญาณอัตราดอกเบี้ยสูงจากธนาคาร ก็จะพลอยขึ้นอัตราดอกเบี้ยให้กู้ตามกันไป เกิดผลทวีเงินในมือประชาชนลดลง และ อัตราดอกเบี้ยสูงขึ้น หากธนาคารกลางคิดดอกเบี้ยต่ำ เหตุการณ์ก็จะตรงข้าม

การเปลี่ยนแปลงอัตราหรือวิธีการเงินสำรองของธนาคารพาณิชย์ ธนาคารพาณิชย์เป็นผู้มีสิทธิพิเศษ สามารถเอาเงินฝากของผู้อื่นมาให้กู้ต่อ เอากำไรจากดอกเบี้ยได้ เพื่อป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์เอาเงินฝากของประชาชนให้กู้จนไม่มีคืนผู้ฝากเมื่อมาถอนเงิน ธนาคารกลางจึงกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เก็บเงินสดสำรองไว้เพื่อผู้ฝากมาถอนคืน ถ้ากำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เก็บเงินสดสำรองไว้มาก ก็เหลือเงินให้กู้ได้น้อย ปริมาณเงินในมือประชาชนก็จะน้อย ถ้ากำหนดให้ธนาคารพาณิชย์เก็บเงินสดสำรองไว้น้อย ก็เหลือเงินให้กู้ได้มาก ปริมาณเงินในมือประชาชนก็จะมาก (ยกเว้นธนาคารพาณิชย์ไม่ยอมให้กู้ เพราะสภาพเศรษฐกิจไม่ดี ให้กู้ไปก็อาจไม่สามารถใช้คืนได้ ดังกรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทยช่วงปลายปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2543) และผลของการทวีทางการเงินยิ่งทำให้ผลมากขึ้นอีกทั้งการขยายหรือลดการให้กู้

(รัฐบาลอาจใช้วิธีทางตรงโดย ออกธนบัตรใหม่เพิ่มขึ้น แล่นำมาใช้จ่าย ซึ่งทำให้ประชาชนมีเงินในมือมากขึ้น แต่นี้เป็นนโยบายการคลัง ไม่ใช่ นโยบายการเงิน)

.....